

Załącznik 2f

do raportu z badań:

„Rynki pracy na obszarach popegeerowskich”

Monografia powiatu świdwińskiego

Monografia powiatu świdwińskiego

Spis treści

PORTRET POWIATU	3
CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA POWIATU.....	3
SPÓJNOŚĆ POWIATU.....	6
GOSPODARKA (POTENCJAŁ LOKALNEGO RYNKU)	7
RYNEK PRACY I BEZROBOCIE	8
KAPITAŁ LUDZKI.....	10
ŻYCIE SPOŁECZNE I KULTURALNE	12
STRATEGIE LOKALNE.....	12
PGR W POWIECIE.....	15
HISTORIA	15
PGR W POWIECIE - LIKWIDACJA	16
PGR DZISIAJ.....	16
PODSUMOWANIE	19
ANEKS	21
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA.....	33

PORTRET POWIATU

Charakterystyka ogólna powiatu

Powiat świdwiński leży w województwie zachodniopomorskim. Został utworzony w 1999 roku w ramach reformy administracyjnej. W skład powiatu wchodzi sześć gmin:

1. Miasto Świdwin,
2. Gmina Świdwin,
3. Połczyn Zdrój,
4. Brzeźno,
5. Rąbino,
6. Sławoborze.

Rys. 1 Podział administracyjny województwa zachodniopomorskiego, źródło: Wikipedia

Rys. 2 Podział administracyjny powiatu świdwińskiego, źródło: Wikipedia.

Obszar powiatu to 1093 km², który zamieszkują 48.816¹ osób, z czego na wsi 24.660. Wśród mieszkańców więcej jest kobiet – 24.866. Gęstość zaludnienia wynosi 45 osób na km². Przyrost naturalny jest dodatni i wynosi 28.

Największą grupę mieszkańców stanowią osoby w wieku 20-24 lata: 4.394 (z czego mężczyzn 2279), drugą w kolejności w wieku 70 lat i więcej: 4249 (mężczyźni 1433). Najmniej liczna jest grupa osób w wieku 65-69: 1529, z czego mężczyzn tylko 629.

Z większych miast najbliżej Świdwina są: Kołobrzeg (48 km), Koszalin (55 km) oraz stolica województwa - Szczecin (91 km). Podczas wywiadów respondenci podawali także oddalony o 166 km Poznań jako miejsce, gdzie szukają pracy. Powiat jest położony w niedalekiej odległości od morza, nie ma jednak do niego dostępu. Z tego względu wiele osób przejeżdża przez miasta i wsie powiatu w drodze np. na wakacje. Jest to zatem raczej powiat, który jest na drodze do celu, jakim jest morze, nie zaś celem samym w sobie. Rozmówcy nie wskazywali żadnego szczególnego miejsca, z którego mogliby być dumni, którym mogliby się poszczycić. Choć drugim co do wielkości miastem powiatu jest Połczyn Zdrój - uzdrowisko, to tylko niektórzy respondenci wskazywali je jako miejsce o szczególnych walorach. Podczas badania nie spotkałyśmy się ze szczególnie rozwiniętą agroturystyką, co biorąc pod uwagę wartości krajobrazowe terenu oraz starą poniemiecką zabudowę wsi i miasteczek, wydaje się niewykorzystaniem możliwości.

¹ Dane Głównego Urzędu Statystycznego na grudzień 2006 roku. Natomiast na stronie internetowej starostwa powiatowego jest informacja o 51.723 osobach.

Respondenci podczas wywiadów mówili o dużej liczbie osób wyjeżdżających do pracy. Migracje dotyczą głównie osób młodych – pokolenia między 20 a 30 rokiem życia. W większości są to wyjazdy zagraniczne. Biorąc pod uwagę wypowiedzi badanych, można przypuszczać, że migracje do innych miast w Polsce dotyczą w większym stopniu osób z wykształceniem wyższym, które szukają pracy np. w Szczecinie czy Poznaniu. Natomiast osoby z wykształceniem podstawowym lub średnim częściej szukają pracy za granicą (jadą do Niemiec, Irlandii, Anglii).

Dane dostępne w bazach GUS z roku 2006 mówią o dość niewielkiej migracji za granicę, natomiast dużej migracji wewnętrznej.

Saldo migracji wynosi –330, z czego mężczyzn -130.

Migracja podejmowana jest głównie w poszukiwaniu pracy. Respondenci mówili o trudnej sytuacji na rynku pracy i zwracali uwagę, że sytuacja ta dotyczy szczególnie kobiet (na co też wskazuje większe saldo migracji), zwłaszcza powyżej 50 roku życia.

Powiat to w większości obszary wiejskie. Użytki rolne o areale 60.103 ha zajmują ponad 55% powierzchni. Pod względem terenów nadających się pod uprawy powiat świdwiński plasuje się w czołówce województwa, w związku z czym w jego gospodarce rolnictwo, a także związane z nim przetwórstwo rolno-spożywcze, odgrywają dużą rolę.

Dość duży obszar powiatu zajmują lasy, których powierzchnia (zarówno państwowych, jak i innych) wynosi 38.804 ha. Poza skarbem państwa jest 1.091,10 ha. Na dużą skalę działa zatrudniający setki pracowników sektor leśny oraz powiązane z nim zakłady przerobu drewna np. Zakłady Przemysłu Drzewnego w Świdwinie, Kołaczu i Sławoborzu. Lasy państwowe administrowane są przede wszystkim przez nadleśnictwa Świdwin i Połczyn Zdrój oraz, fragmentarycznie, Gościno i Białogard. Na terenie powiatu na niewielką skalę wydobywane są surowce naturalne. W północnej jego części pozyskuje się gaz ziemny, ponadto wydobywa się kredę jeziorną, kruszywa naturalne i torfy ogrodnicze. Na cele uzdrowiskowe eksploatowane są występujące w okolicy Połczyna Zdroju złoża torfów borowinowych oraz źródła solankowe.

Dane ze spisu rolnego 2002 mówią o 3.175 gospodarstwach indywidualnych, których wielkość jest zróżnicowana. Średnia wielkość gospodarstwa rolnego wynosi 19,56 ha. Dominują gospodarstwa małe i średnie, które stanowią ponad 79 % ogółu gospodarstw. Powiat świdwiński ma korzystne warunki naturalne do produkcji rolniczej, zróżnicowane jednak pod względem jakości gleb w poszczególnych gminach. Dominują gleby średnie i słabe. Najsłabsze gleby znajdują się w gminie Sławoborze. Szczególnie dobre grunty są w pobliżu miejscowości Łęgi. Tereny te obecnie należą do Agencji Nieruchomości Rolnej. Jest to ziemia, z której wycofał się poprzedni dzierżawca. Nowy przetarg jest wstrzymany ze względu na dużą liczbę chętnych, zarówno rolników indywidualnych, jak i dużych

inwestorów. Jest to związane z wytycznymi Ministerstwa Rolnictwa dotyczącymi ochrony rolników indywidualnych.

Dochody sześciu gmin powiatu świdwińskiego w roku 2005 wynosiły w sumie 95.053.734 zł. Największą część dochodu własnego gmin stanowił podatek od nieruchomości, który wynosił 12.290.883 zł. Kolejnym największym dochodem były podatki od osób fizycznych wynoszące 10.270.490 zł. Trzecim w kolejności, już dużo mniejszym, był podatek rolny wynoszący 2.915.253 zł.

Wydatki z budżetów gmin w roku 2005 wyniosły: 102.448.614 zł:

1. Rolnictwo i łowiectwo: 1.774.038
2. Transport i łączność: 3.257.019
3. Gospodarka komunalna i ochrona środowiska: 9.072.215
4. Gospodarka mieszkaniowa: 1.214.146
5. Oświata i wychowanie: 41.515.328
6. Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego: 2.146.622
7. Ochrona zdrowia: 1.041.076
8. Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej: 24.133.846
9. Kultura fizyczna i sport: 1.559.998
10. Administracja publiczna: 10.796.221

Wydatki na jednego mieszkańca w roku 2005 wynosiły - 2.087,42 zł.

Spójność powiatu

Teren powiatu świdwińskiego przed reformą administracyjną należał do województwa koszalińskiego.

Najsilniejszym ośrodkiem jest Świdwin. Jest stolicą powiatu i nasi respondenci podkreślali, że stwarza większe możliwości zatrudnienia niż wieś. Drugim w kolejności ośrodkiem jest Połczyn Zdrój, pełniący obecnie głównie rolę uzdrowiska. Pozostałe stolice gmin (Sławoborze, Brzeźno, Rąbino) są mniejszymi ośrodkami i nie były wymieniane przez naszych informatorów jako kluczowe dla powiatu.

Mimo, iż Świdwin w większym stopniu daje szansę na podjęcie pracy, nie stanowi tak silnego centrum, by można było odnotować napływ mieszkańców z powiatu. Respondenci podkreślali, że w powiecie w ogóle nie ma pracy i szukać jej trzeba poza jego granicami.

Świdwin pełni w pewnym stopniu rolę edukacyjną - znajdują się tu szkoły podstawowe, gimnazjum, a także liceum i szkoły zawodowe.

Nie dysponujemy danymi dotyczącymi bliższych kontaktów władz powiatu z władzami powiatów sąsiadujących. Jedynie przedstawiciel Wojewódzkiego Urzędu Pracy podkreślił bliską współpracę z urzędami z innych powiatów (np. Gryfic).

GOSPODARKA (POTENCJAŁ LOKALNEGO RYNKU)

Dane z roku 2005 mówią o 8.462 osobach (4.537 mężczyzn) pracujących (łącznie z rolnictwem indywidualnym). Nie dysponujemy dokładnymi danymi na temat poszczególnych działów gospodarki. Z danych dostępnych w regionalnej bazie danych GUS wynika, że największa liczba osób zatrudniona była w roku 2005 w sektorze usługowym 3.664, z czego mężczyźni - 1.199. Biorąc jednak pod uwagę fakt, że dane te obejmują zarówno usługi rynkowe (1.285), jak i nierynkowe (2.379), to najliczniej reprezentowany jest sektor przemysłowy, w którym zatrudnione były 2.772 osoby (z czego aż 2.009 mężczyzn). Sektor produkcyjny to przede wszystkim zakłady wytwarzające tworzywa sztuczne (firma PLASTCHEM Świdwin), wytwarzające elementy metalowe i zajmujące się produkcją maszyn (Zakład Mechanizmów Napędowych S.C. w Świdwinie), a także przetwórstwo drzewne i rolno-spożywcze (np. Świtła International SA i Pomerania Frucht). Również duża część osób zatrudnionych jest w rolnictwie – 2.026 (1.325 mężczyzn). Świdwin był też w minionych latach ważnym ośrodkiem przemysłu odzieżowego – obecnie funkcjonuje jedynie zakład sukien ślubnych „Agnes”.

Duża migracja młodych ludzi, osób w wieku produkcyjnym ma z pewnością wpływ na zasoby i możliwości powiatu.

Z rozmów z naszymi informatorami wynika, że mieszkańcy (zwłaszcza z terenów wiejskich) niechętnie decydują się na zakładanie własnej działalności. Informatorka PUP podkreślała jednak, że szkolenia *ABC przedsiębiorczości*, skierowane do osób zainteresowanych założeniem własnej działalności gospodarczej, cieszą się powodzeniem i wiele osób z nich korzysta. Natomiast bazy danych GUS podają, że w roku 2006:

- 3.132 osoby fizyczne prowadziły działalność gospodarczą,
- istniało 146 spółek handlowych,
- 57 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego,
- 3 spółdzielnie.

Jedna z informaterek wspominała podejmowane przez siebie próby założenia własnej działalności gospodarczej: przeszkodą nie do pokonania okazało się dla niej znalezienie niespokrewnionego poręczyciela kredytu (FGI Świdwin). Przedstawiciele starostwa twierdzą jednak, że podejmują działania, które pozwoliłyby w sposób przystępny rozwiązać kwestię gwarancji pożyczek kredytowych (IDI, Świdwin). Średnie wynagrodzenie miesięczne w

powiecie to, zgodnie z danymi GUS, 1886.16 zł. Jednak z wywiadów z respondentami wynika, że znacząca większość mieszkańców zarabia dużo poniżej tej kwoty. Pośredniczka pracy Powiatowego Urzędu Pracy twierdziła, iż 1500 zł brutto uznawane jest za dobrą pensję, natomiast większość ofert jest za minimalną płacę – czyli 642 zł. Także osoby obecne podczas wywiadów grupowych przyznawały, że wynagrodzenie, które by ich satysfakcjonowało, to 1000 zł netto.

Trudno wskazywać na kierunki rozwoju powiatu świdwińskiego. Z jednej strony działają stowarzyszenia zrzeszające przedsiębiorców i podejmowane są działania mające na celu zaktywizowanie lokalnego rynku. Z drugiej strony powiat ma duże możliwości turystyczne, ponieważ jego część wschodnia należy do Pojezierza Drawskiego, co daje duże szanse rozwoju agroturystyki. Turystyka pojawia się w strategii powiatu, natomiast przedstawiciele samorządu przyznają, że zapis ten jest realizowany bez szczególnego planu.

RYNEK PRACY I BEZROBOCIE

Rynek pracy w powiecie świdwińskim cechuje bardzo wysokie w skali Polski bezrobocie – w grudniu 2006 było to 34,1%. Najgorszym rokiem był rok 2001 (dane z grudnia 2001), gdy bezrobocie skoczyło do poziomu 39,5%. Jako główną przyczynę respondenci podają niskie kwalifikacje bezrobotnych – 40% zarejestrowanych w 2007 r. posiada wykształcenie gimnazjalne i poniżej, 20% nigdy nie pracowało. Najliczniejsze grupy bezrobotnych to osoby w wieku 25-34 lata oraz 45-54. Statystyki dotyczące bezrobocia nie wychwytyją zjawiska pracy „na czarno”, która na tym terenie ma bardzo istotne znaczenie. Tyczy się to głównie pracy w rolnictwie i leśnictwie. Niskie płace zniechęcają do podejmowania oficjalnego zatrudnienia.

Najważniejsi pracodawcy w powiecie świdwińskim to:

- Uzdrowisko Połczyn SA,
- Nadleśnictwo Świdwin i Nadleśnictwo Połczyn Zdrój,
- Świtła International SA,
- Agnes – produkcja sukien ślubnych,
- Jednostki Sfery Budżetowej (edukacja, ochrona zdrowia, administracja).

Nasi respondenci nie wymieniali jednostki wojskowej jako istotnego pracodawcy. Jak wydaje się, wojsko pozostaje na tym terenie strukturą mocno odizolowaną od społeczności lokalnej. W latach dziewięćdziesiątych funkcjonowały w Świdwinie dwa duże zakłady tekstylne – Regatex i Zgoda, które zlikwidowano. Bezrobotne szwaczki częściowo znalazły zatrudnienie

w firmie „Agnes”, zatrudniającej obecnie około 200 osób. Jest to przedsiębiorca, którego można zaliczyć do tych dbających o pracowników – oferuje relatywnie wysokie płace, wypłacane regularnie w ramach stabilnych umów. Zapewnia też wszelkiego rodzaju świadczenia socjalne. Firma, w opinii PUP, jest wiarygodnym pracodawcą, który jednocześnie wykorzystuje możliwości, jakie stwarza urząd w zakresie zatrudniania subsydiowanego. *Staramy się korzystać maksymalnie, wyciągnąć to co można. Także jak wchodzi do Urzędu Pracy to pani dyrektor się pyta co jeszcze. (...) Urząd Pracy też się cieszą, że im ciągle kogoś podbieramy, że ciągle kogoś chcemy, a nawet nie każemy im szukać, bo już ich mamy. Wtedy robimy im robotę, bo proszę mi znaleźć 10 szwaczek i tam innych, innych. Ja idę do nich z wnioskiem, pytam czy są jakieś pieniądze, nieraz w internecie wyczaję, że coś tam jest w jakimś Urzędzie Pracy jest jakiś program, że już ruszył. Te panie z Urzędu Pracy już wiedzą jak ja działam, więc coraz lepiej współpraca nam się układa. Kiedyś nie było tak. Teraz mogę powiedzieć, że fajnie mi się z nimi współpracuje. Czasami sami wychodzą z jakąś propozycją, że mają jakieś pieniądze, może by wziąć jakąś osobę. Bo i młodzież i starzy szli i pracownicy interwencyjni i przygotowanie zawodowe i dofinansowanie stanowiska, tworzenie nowych stanowisk i tam jaką pożyczka jedna niewielka. Część oni część my i tworzy się stanowisko. To też skorzystaliśmy z takich środków. Dlatego ja tak zawsze łapie te osoby, które szukają tej pracy bo one chodzą jak te błędne owce nie rejestrują się, nie chodzą tam nie pytają.* (IDI, Świdwin)

Urząd pracy zauważa problem PGR i kierował do bezrobotnych z tych terenów specjalne programy. Najpopularniejszym z nich był program „50+”, który pozwalał bezrobotnym w tym wieku uzyskać lata pracy potrzebne do emerytury. Obecnie PUP realizuje program, którego działania skierowane są przede wszystkim do mieszkańców wsi, co - jak zaznaczają respondenci - jest właściwie tożsame z terenami popegeerowskimi.

W ostatnim czasie pojawiło się dużo nowych ofert pracy, jednak problemem jest nieatrakcyjność branż, których one dotyczą. Świtła International to zakład zajmujący się konfekcją jelit naturalnych, co wiąże się z niekorzystnymi warunkami pracy. Podobnie rzecz ma się z przetwórstwem plastiku – kolejną istotną w powiecie branżą.

Według informatorki z PUP pojawia się też istotny problem niedopasowania kwalifikacji do oczekiwań pracodawcy. Podała przykład zagranicznej firmy, która przejęła infrastrukturę hodowlaną po byłym PGR. Chciała zatrudnić miejscowych do pracy, jednak okazało się, że nie są oni w stanie spełnić kryterium, jakim było posiadanie średniego wykształcenia.

Kilku firmom nie wyszło. Taka z Polski PRIMA. (...) oni niewiele osób zatrudniali i mieli duże wymagania, co do swoich pracowników. Osoby zatrudnione przy obsłudze krów, czy

trzody chlewnej nie muszą mieć aż tak dużych kwalifikacji, a oni wymagali od razu, co najmniej wykształcenie średnie. Związane to było z tym, że powierzano im sprzęt wysokiej jakości. Zwierzęta musiały być karmione w odpowiedni sposób, te osoby same przygotowywały mieszanki, stąd te wymagania. Osoby, które skończyły średnie szkoły, technika rolnicze nawet tutaj na tym terenie nie chciały podejmować takiej pracy. Taka praca poniża ich ambicje. Natomiast takie osoby, które chciały podjąć taką pracę z punktu widzenia pracodawcy nie spełniały wymaganych oczekiwań. Także tutaj taka rozbieżność. (IDI, Świdwin)

KAPITAŁ LUDZKI

Kwestia kapitału ludzkiego jest jednym z kluczowych problemów zaznaczanych w strategii Świdwina: „Problem najwyższej rangi w sferze społecznej bez wątpienia stanowi wysokie bezrobocie, którego stopa systematycznie wzrasta i na terenach wiejskich przekroczyła już 40%. Stan ten jest bezpośrednio związany z ogólnie niską aktywnością gospodarczą, która jest uzależniona między innymi od takich czynników, jak:

- niskie kwalifikacje ludności,
- brak pomysłów i środków na rozwój działalności w takich branżach, jak turystyka czy nowoczesna produkcja rolna,
- ograniczona wielkość rodzimego kapitału.

Rozwój przedsiębiorczości jest również utrudniony przez niską aktywność organizacji i stowarzyszeń, które powinny wspierać aktywizację gospodarczą. Istotnym uchybieniem jest ponadto brak centrum wspierania przedsiębiorczości oraz słabe funkcjonowanie Centrum Informacji Gospodarczej.

W obliczu narastającego niezadowolenia społeczeństwa obserwuje się postępujące niekorzystne zjawiska społeczne, takie jak coraz powszechniejsze ubóstwo oraz patologie społeczne. Sytuację pogarszają dodatkowo negatywne procesy demograficzne, które pociągają za sobą duży przyrost osób w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku liczby młodzieży uczącej się. Frustrację społeczną pogłębiają problemy związane z utrudnionym dostępem do usług sektora publicznego – głównie usług medycznych oraz

brakiem instytucji administracyjnych szczebla powiatowego, niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania powiatu.”²

Jeśli chodzi o szkolnictwo, w powiecie działają następujące szkoły ponadgimnazjalne: Zespół Szkół Rolniczych w Świdwinie, kształcący w zawodach – mechanik rolnictwa, technik żywności, ekonomista, mechanik – operator maszyn rolniczych, Zespół Szkół Rolniczych w Połczynie, kształcący w zawodach – sprzedawca, kucharz, technik żywienia. W Świdwinie i Połczynie są też licea ogólnokształcące.

Szkolnictwo zawodowe i techniczne boryka się z typowymi problemami niedopasowania, choć trudno powiedzieć, do czego należałoby się dopasować, ze względu na brak głównej branży w powiecie.

Z ważniejszych inicjatyw podejmowanych przez organizacje pozarządowe warto wspomnieć projekt „Praca w posagu”, realizowany przez Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno–Gospodarczych ze Świdwina. Stowarzyszenie zostało powołane przez osoby silnie związane ze starostwem powiatowym, co jest częstą praktyką sięgania po niedostępne dla samorządu środki. Projekt „Praca w posagu” realizowany w ramach IW Equal zakłada pomoc 25 rodzinom wiejskim, dotkniętym długotrwałym bezrobociem, mieszkającym na terenach wiejskich – w praktyce są to zwykle rodziny popegeerowskie. Rodziny te pozostają pod opieką tak zwanego „animatora”, który ma pomóc rodzinie wybrać odpowiednie dla siebie szkolenia. Jak mówi osoba odpowiedzialna za koordynację programu: *Nie gwarantujemy podjęcia pracy. Ja powiem Pani, że ciężko mi jest za inne powiaty odpowiadać i cokolwiek mówić, bo w każdym powiecie ten projekt idzie własną ścieżką i jest zupełnie inaczej realizowany. My skupiliśmy się na tym, żeby tych ludzi wysłać na maksymalnie dużą ilość szkoleń i po tych szkoleniach możliwie jak największej ilości znaleźć pracę i młodzież przywrócić do tego obowiązku szkolnego.* (IDI, Świdwin). Projekt ten, pomimo że realizowany w partnerstwie z różnymi instytucjami, także spoza powiatu, postrzegany jest przez Urząd Pracy jako konkurencyjny. Szkolenia realizowane w ramach projektu właściwie dublują się z tymi realizowanymi przez PUP. Źle postrzegane jest także administrowanie projektem. Jak mówi przedstawiciel PUP: *Jeżeli mogę wyrazić swoją opinię to myślę, że te przeogromne pieniądze, które zostały pozyskane dla programu one są marnotrawione. Z takich względów, że, jeżeli program dla rodzin jest rozpisany na tak długi czas do końca 2008 roku, już w 2006 realizowany, było tak dużo spotkań obfitych w te kawy, herbaty te wszystkie ciasteczka, to wydaje mi się, że bardzo dużo pieniędzy zostało zmarnowane na początku zanim one dotarły do rodzin, zanim opiekunowie tych rodzin zaczęli coś robić. Te etapy powinny być*

² Strategia Rozwoju Powiatu, 2001

maksymalnie skrócone, te wszystkie etapy, te sondáže, te wywiady. (IDI, Świdwin). Z zarzutami PUP spotyka się także idea projektu, m.in. zatrudnianie dodatkowych osób jako animatorów, które w efekcie dublują pracę pośredników pracy. Prawdę powiedziawszy oni są naszymi podopiecznymi i ktoś jeszcze i jeszcze przychodzi do nas jakaś pani, która jest ich opiekunką szuka oferty pracy. Nie tędy droga. Jeżeli jest ich opiekunem to powinna ich zmotywować, żeby do nas przyszli. Tak ja to widzę. A ona przychodzi w imieniu tego człowieka i pyta o tą ofertę no to nie tędy droga. (IDI, Świdwin).

ŻYCIE SPOŁECZNE I KULTURALNE

W powiecie działa wiele jednostek, które prowadzą ożywioną działalność kulturalną. W gminach wiejskich, w których funkcjonują gminne ośrodki kultury, ich oferta obejmuje swoim zasięgiem przede wszystkim obszar lokalny. Bogactwo życia kulturalnego gmin wiejskich jest zdeterminowane poziomem dochodów gminy i jej mieszkańców. W przeważającej części ogranicza się do organizacji festynów i akademii okolicznościowych, z rzadka wystaw artystycznych czy wyjazdów do teatrów. Tradycje ludowe kultywują, uznane nie tylko w powiecie, zespoły ludowe „Leszczyna” z Pęczeryzna i „Dąbrowiaczy” z Lekowa.

Życie kulturalne o szerszym wymiarze programowym skupia się w dwóch ośrodkach miejskich: Świdwinie i Połczynie Zdroju. W Świdwinie działa kino na zamku, Połczyn zaś to bardziej przyjazne turystom miejsce ze względu na infrastrukturę hotelowo – gastronomiczną.

Za główną atrakcję turystyczną uznawana jest pływalnia w Świdwinie (wyposażona w zjeżdżalnię, saunę itp.)

STRATEGIE LOKALNE

Trudno mówić o istnieniu w powiecie wyróżniających się kluczowych aktorów. Na ocenę sytuacji powiatu przez poszczególne grupy i osoby bardzo silnie oddziałuje ich własna perspektywa (wykonywana praca, ocena własnej sytuacji). Rozmówcy pytani o rolę konkretnych instytucji, osób, przedsiębiorstw nie przypisywali im raczej jakiegóś szczególnej władzy, możliwości oddziaływania. W wywiadach grupowych pojawiała się jednak tendencja do obwiniania o niekorzystne zjawiska życia społecznego jakichś bliżej nieokreślonych grup, osób „zajmujących stołki”, „prywaciarzy” (FGI, Świdwin).

Gdy mowa o strategiach indywidualnych, specyficznym rodzajem „radzenia sobie w życiu” jest podejmowanie pracy „na czarno”. W sezonie letnim takiej pracy jest więcej m.in.: przy zbieraniu owoców, warzyw czy w miejscowościach turystycznych nad morzem oddalonych od powiatu o kilkadziesiąt kilometrów. Mieszkańcy pytani o to, na kogo mogą liczyć w trudnych życiowych sytuacjach, wymieniają przede wszystkim najbliższą rodzinę. Są raczej zgodni co do tego, że ewentualne powodzenie i sukces np. w poszukiwaniu pracy zależy od znajomości. Nie widzą też możliwości otrzymania pomocy ze strony instytucji państwowych, organizacji pozarządowych czy Kościoła. W ostatnich latach wzrosła również liczba osób wyjeżdżających za granicę: *U mnie brat wyjechał do Anglii, pół roku temu, tam własną firmę z kolegami założyli, pojechał z zamiarem bycia taksówkarzem, ale... założyli warsztat samochodowy i dobrze im idzie, samochód już każdy z nich kupił. Pół roku już go nie ma* (FGI, Świdwin).

Przedstawiciele starostwa, pytani o grupy potrzebujące szczególnego wsparcia, jako pierwszą wymieniali grupę byłych pracowników PGR i ich rodziny, zamieszkałe na osiedlach popegeerowskich (IDI, Świdwin). Grupom osób wykluczonych społecznie z terenu powiatu starają się pomagać powiatowe i gminne instytucje (PUP, MOPS), a także organizacje pozarządowe (Stowarzyszenie Inicjatyw Społeczno-Gospodarczych, Stowarzyszenie Merkury). Poczucie sprawstwa i możliwości działania wśród reprezentantów tych grup są słabsze niż przeciętne.

Każdego roku przyjmowany jest w powiecie plan współpracy samorządu powiatowego z organizacjami pozarządowymi. Przedstawiciel starostwa deklaruje również, że spotkania z organizacjami pozarządowymi odbywają się 2-3 razy w roku, a lokalne władze starają się pomagać organizacjom m.in. w kwestii szukania źródeł finansowania, pisania wniosków (IDI, Świdwin).

Lokalni przedsiębiorcy skupieni są w dwóch organizacjach: Stowarzyszeniu Rzemieślników, Kupców i Handlowców (Świdwin) oraz Połczyńskim Stowarzyszeniu Gospodarczym. W ocenie przedstawiciela starostwa to właśnie dzięki współpracy tych organizacji z lokalnymi władzami kilka miesięcy temu mógł powstać Powiatowy Ośrodek Wspierania Przedsiębiorczości. Starostwo liczy na to, że to właśnie ta jednostka zajmie się w najbliższym czasie organizowaniem polityki rozwoju małej i średniej przedsiębiorczości m.in. kwestią gwarancji pożyczek kredytowych (IDI, Świdwin).

Ciekawą inicjatywą, obejmującą swym zasięgiem również powiat świdwiński, jest Stowarzyszenie Ekoland zrzeszające gospodarstwa produkujące żywność ekologiczną, w tym kilka gospodarstw z terenu powiatu świdwińskiego³. Jest to niewątpliwie ciekawe połączenie rolniczych tradycji regionu z wymogami współczesnego rynku, dodatkowo bliskość niemieckiego rynku zbytu może zachęcać do rozwoju tego typu działalności.

³ www.ekoland.zach.prv.pl

Powiat świdwiński korzysta także z pomocy funduszy unijnych. Jak informował przedstawiciel starostwa, z tych środków udało się przeprowadzić remont w Specjalnym Ośrodku Wychowawczym, wybudować - we współpracy z Duńskim Ministerstwem Ochrony Środowiska - Międzygminne Składowisko Odpadów oraz przeprowadzić remont dwóch dróg powiatowych. W najbliższym czasie rozpocznie się w starostwie - również ze wsparciem funduszy unijnych - rozbudowa portalu internetowego oraz wprowadzenie elektronicznego obiegu dokumentów. Z kolei w ostatnim czasie do Norweskiego Mechanizmu Finansowego zostały złożone wnioski o wsparcie projektów, związanych z pozyskiwaniem nowych źródeł i oszczędzaniem energii: termoizolacją budynków (szkoły, budynki instytucji samorządowych) oraz założeniem ekranów, dzięki którym pozyskiwać można energię słoneczną.

Istnieją dwa dokumenty (w dużej części powtarzające się), w których zapisane są plany rozwoju regionalnego: Strategia Rozwoju Lokalnego (2001) i Plan Rozwoju Lokalnego (2004). Strategia opracowana została przez samorząd, po konsultacjach z przedstawicielami lokalnych środowisk zawodowych i społecznych. Oba dokumenty wychodzą od nakreślenia sytuacji w powiecie, prezentują jego mocne i słabe strony, by w końcu ocenić, że rozwój społeczno-gospodarczy powiatu świdwińskiego powinien być oparty w szczególności o następujące cztery punkty: po pierwsze, lecznictwo uzdrowiskowe i turystykę (prawdopodobnie chodziłoby tutaj o możliwość wykorzystania tradycji Połczyna Zdroju jako ośrodka lecznictwa sanatoryjnego). Po drugie, obecność wojska jako stymulatora różnych dziedzin gospodarki i życia społecznego (w Świdwinie znajduje się Baza Lotnicza, dziś już mniejsza niż jeszcze kilkanaście lat temu, ale nadal wojsko, żołnierze i ich rodziny postrzegani są przez władze powiatu jako potencjalny duży usługobiorca). Po trzecie, rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze oraz - po czwarte - szeroko rozumiany rynek usług, zwłaszcza z zakresu obsługi przedsiębiorców, przemysł drzewny i lekki.

Niestety diagnoza aktywności gospodarczej, jaką przedstawiają dokumenty, nie jest zbyt optymistyczna. Autorzy przypominają, że w większości rankingów powiatów województwa zachodniopomorskiego, powiat świdwiński zajmuje jedno z ostatnich miejsc (18-20 na 20 powiatów). Ilustrują to m.in. następujące wskaźniki: najwyższa stopa bezrobocia, najwyższa liczba ludności na 1 podmiot gospodarczy, mała liczba podmiotów gospodarczych. Choć w ostatnich latach sytuacja na rynku pracy wydaje się poprawiać, to w niewielkim stopniu zdaje się być wynikiem zmian na terenie powiatu czy w jego polityce, napływu nowych inwestycji, a w większym stopniu indywidualnych decyzji mieszkańców o emigracji zarobkowej, a także poprawy sytuacji gospodarczej w całym kraju.

Plan Rozwoju Lokalnego przewiduje, że mieszkańcy będą szeroko - za pomocą stron internetowych powiatu, lokalnych mediów i działaniach samych władz - informowani o strategii rozwoju obranej przez samorząd. Poza tą deklaracją nie spotkałyśmy się z inicjatywą, która byłaby przykładem istnienia w powiecie takiej umiejętności. Władze powiatu nie mają, jak się zdaje, pomysłu, a może również czasu lub energii, aby szerzej włączyć mieszkańców

w realizowane przez siebie działania. Trudno mówić o istnieniu na terenie powiatu partycypacyjnego modelu zarządzania.

PGR w powiecie

Historia

W powiecie istniało 9 PGR-ów, w tym jedno Państwowe Gospodarstwo Rybackie, którego zdecydowaną większość powierzchni stanowiły zbiorniki wodne. Pozostałe PGR-y na terenie powiatu to: Brzeżno, Połczyn, Rąbino, Redło, Sławoborze, Słownkowo, Smardzko i Świdwin. W sumie do zasobu AWRSP przejęto na początku lat 90-tych prawie 42 tys. ha ziemi należącej do tych gospodarstw. Średnia wielkość PGR w powiecie wynosiła 5 149 ha, najmniejszy z nich - PGR Słownkowo liczył 1324 ha, a największy - PGR Połczyn 9594 ha. PGR Redło do lat 80-tych funkcjonował jako kombinat, zagospodarowując większą część obszaru. Gospodarstwo to w tamtym czasie cieszyło się wielkim prestiżem: *Proszę Pani, było tak, był jeden taki cudowny PGR i był tam taki bardzo fajny pan Dyrektor, pan Kamiński i on był członkiem Komitetu Centralnego Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej, jak w siedemdziesiątym szóstym roku były w Koszalinie dożynki, to osobiście był u niego Gierek, Jaroszewicz i ci wszyscy inni. I to był Pan, który za swojego czasu potrafił w jednych rękach zgromadzić czterdzieści tysięcy hektarów. Przykładowo powiem, że taki średni kombinat liczył około dziesięciu tysięcy hektarów. Czyli pan Kamiński skoncentrował dwa duże kombinaty, czyli ten PGR stąd sięgał. Obejmował: Rąbino, Sławoborze, Brzeżno, kawał powiatu, praktycznie ta cała strona Połczyna. [...] Redło było najpiękniejsze, najbogatsze, miało wszystko.* (IDI, ANR Świdwin)

Specjalizacja PGR-ów w powiecie nie wyróżniała się na tle województwa: uprawiano najpopularniejsze gatunki zbóż, ziemniaki, rośliny strączkowe i pastewne, rzepak, hodowano bydło, trzodę chlewną oraz owce. Funkcjonowały w nich także gorzelnie, wytwórnie i mieszalnie pasz, zakłady remontowo-budowlane.

Do każdego z PGR-ów przynależały osiedla mieszkaniowe składające się z bloków, ale też mniejszych budynków wielo- i jednorodzinnych. W dwóch PGR-ach znajdowały się sklepy, w jednym przedszkole. Odnotowano również świetlice, klubokawiarnię i koło gospodyń wiejskich.

Dane pochodzące z momentu przejścia PGR-ów do zasobu ANR (wtedy AWRSP) dotyczące zatrudnienia mówią o tym, że w najmniejszych powierzchniowo PGR-ach wynosiło ono ponad 50 osób. W największym - PGR Połczyn - zatrudnienie wynosiło 437 osób, w tym 346 robotników. Podobnie kształtowały się proporcje między zatrudnionymi w administracji i na

stanowiskach kierowniczych w innych PGR-ach. Można szacować, że pod koniec lat 80-tych PGR-y w powiecie zatrudniały około 2200 osób.

Warto pamiętać, że jeszcze w roku 1991 na terenie obecnego powiatu świdwińskiego we władaniu sektora uspołecznionego (PGR-y) znajdowało się około 70% powierzchni użytków rolnych, przy średniej krajowej 23,7%, pozostała część użytkowana była przez gospodarstwa indywidualne. Informatorzy zgodni są co do tego, że w latach 80-tych PGR-y na tym terenie były największym pracodawcą. Dziś w użytkowaniu sektora prywatnego znajduje się ponad 90% użytków rolnych.

PGR w powiecie - likwidacja

Po decyzji wojewody o likwidacji wszystkich PGRów w powiecie, cały majątek – ziemia, sprzęt, inwentarz itd. – przekazany został do zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa. Rozpoczęto proces zmiany sposobu zarządzania tymi przedsiębiorstwami. W okresie przejściowym gospodarstwa administrowane były przez AWRSP, przez cały okres lat 90-tych trwał proces ich sprzedaży i wydzierżawiania. Z ponad 40 tys. ha ziemi po byłych PGR-ach przejętych do zasobu Agencji do czerwca 2007 roku rozdysponowano 93%. 16280 ha z nich sprzedano, ponad 20200 ha wydzierżawiono. Dużo mniejsze obszary przekazano kościołowi, władzom samorządowym i innym państwowym podmiotom.

W pierwszych latach po likwidacji PGR-ów rozpoczęto również akcję sprzedaży mieszkań, a raczej ich wykupu, przez dotychczas zamieszkujące je rodziny. Do zasobu Agencji przejęto w powiecie 3572 mieszkania. Rozdysponowano wszystkie przejęte lokale – zdecydowaną większość sprzedano, a ponad 180 mieszkań przekazano m.in. gminom.

Zdaniem informatorów bardzo trudno ocenić kondycję ekonomiczną PGR-ów pod koniec ich funkcjonowania. *W latach 80-tych, w tamtym systemie rozliczeń, to było dobre. Kto inwestował ten miał kredyty, a jeśli miał kredyty, to potem stracił z dnia na dzień* (IDI, Świdwin).

ANR podejmowała w latach 90-tych różne działania, mające na celu złagodzenie społecznych skutków likwidacji PGR-ów: za pośrednictwem PUP organizowane były tzw. zielone miejsca pracy – rodzaj robót publicznych, pracodawcom zatrudniającym byłych pracowników PGR udzielano pożyczek na utrzymanie tego miejsca pracy, zapewniano im również zwolnienia z części składek ZUS, organizowano kolonie dla dzieci.

PGR dzisiaj

Tak jak wspomniano powyżej, część majątku po byłych PGR-ach, która została przejęta do zasobu, jest dzisiaj dzierżawiona, część została kupiona w ramach przetargów przez prywatnych inwestorów.

Na terenie powiatu powstawały spółki pracownicze składające się z byłych pracowników PGR, jednak *żadna spółka pracownicza nie wytrzymała próby czasu. Gros ziemi trafiło do rolników. Nie nabywali tego byli pracownicy PGRu, niestety. Oni zawsze są gdzieś tam na boku. Nie mają kapitału, nie mają tradycji, nie mają sprzętu. To są wyjątki, gdzie można powiedzieć, że jakiś pracownik popegeerowski, ale nie z kadry, na tej ziemi potrafił się zagospodarować.* (IDI, Świdwin). Inny informator, również pracownik ANR, widzi inną przyczynę takiego stanu rzeczy: *jeżeli była spółka pracownicza, no to przeszli wszyscy pracownicy, razem z kierownikiem. Kierownik albo pracownik nie dopuszczali do myśli, że kogoś trzeba zwolnić, po prostu koszty tych ludzi zjadły* (IDI, Świdwin).

Przykładem prywatnego przedsiębiorstwa, powstałego na bazie jednej z takich spółek pracowniczych, jest przedsiębiorstwo działające na terenie dawnego PGR Smardzko. W istniejącej obecnie spółce jest 30 udziałowców, z których większość to osoby związane z byłym PGR-em: dyrektorem jest dawny dyrektor tego PGR-u, potem czasowy jego administrator z ramienia Agencji. W tej chwili ferma trzody chlewnej w Smardzku (działalność gospodarstwa została ograniczona jedynie do hodowli tych zwierząt, do czego dochodzi konieczność posiadania na miejscu małej ubojni oraz zatrudnionego na stałe lekarza weterynarii) – zatrudnia około 90 osób. Zdaniem naszego informatora wszyscy członkowie załogi byłego PGR, którzy „byli dobrzy”, mogli znaleźć pracę w nowopowstałym przedsiębiorstwie. Zmiana skali zatrudnienia związana była ze zmianą zakresu prac, jakie wykonują dzisiaj pracownicy fermy trzody chlewnej (np.: dostarczanie wapna – kiedyś po wapno jeździli pracownicy PGR-u, dziś samochody z wapnem ustawiają się w kolejce pod bramą przedsiębiorstwa) oraz wzrost wydajności pracy. Rozmówca podsumowywał losy załogi byłego PGR mówiąc, że w dzisiejszym przedsiębiorstwie zostali najlepsi. Wspominał również trudny dla przedsiębiorstwa moment, związany ze zmienną w latach 90-tych koniunkturą trzody chlewnej. Załoga prywatnego już wtedy przedsiębiorstwa zrzekła się świadczeń socjalnych, by nie pogarszać sytuacji firmy. Zdaniem informatora świadczy to o nieczęsto spotykanym zaufaniu pracowników do kierownictwa (IDI, Świdwin).

Pracownicy ANR przyznają, że przypadki, by na ziemi po byłym PGR gospodarzami byli pracownicy niższego szczebla, są bardzo rzadkie; (...) *z tych byłych rodzin popegeerowskich to nie jest duży procent, ale są. To byli traktorzyści, pracownicy takiego pionu, powiedzmy może nie średniego... Mamy takich dzierżawców, takie namiary też mógłbym podać na przykład do takiego Jacka (...). To jest facet, który był traktorzystą, czy tam pracownikiem takim, który jest dzierżawcą trzystu hektarów. Ciężko pracuje, naprawdę, facet. Można powiedzieć, że to jest jeden z nielicznych byłych pracowników pegeeru, który po prostu poszedł taką drogą. I taka też druga prawda jest, że on się wywodził z rodziny chłopskiej. Że on po prostu znalazł żonę, której rodzice pracowali w pegeerze, to są takie specyficzne sytuacje, ale on pochodził jako (...)* czyli wie, co to znaczy piędź ziemi, czyli wychował się na ziemi. (IDI, Świdwin)

Sporą część ziemi od ANR wykupił kapitał obcy: niemiecki, norweski, duński i holenderski. Dopiero od kilku lat ustawowym zadaniem Agencji jest również „kształtowanie ustroju rolnego”. Oznacza to konieczność odpowiedniego przygotowania przetargu ziemi. Jak mówił o tym przedstawiciel instytucji: *Duzi przedsiębiorcy, którzy są rolni, to są prywatni ludzie w tej chwili, oni są w stanie wyłożyć każde pieniądze, żeby to kupić, ale interes Polski jest też taki, żeby ci ludzie, którzy, młodzi rolnicy na przykład, ci wszyscy, którzy są tu urodzeni, chcą się bogacić, gospodarować, żeby też można było im dać szansę, bo oni tutaj mieszkają, oni mają tutaj swoje rodziny, oni się tu rozwijają* (IDI, Świdwin).

Grupa byłych pracowników jednego z PGR-ów na tym terenie z nostalgią wspominała czasy swojej pracy w państwowym gospodarstwie. Oprócz poczucia, że tamte czasy były dla nich korzystne ze względu na wysokość wynagrodzeń, dodatkowych świadczeń, wspominali również utracone poczucie bezpieczeństwa oraz poczucie celu – jeden z rozmówców przywołał obraz sąsiadów wspólnie idących rano do pracy. Dość powszechne było poczucie bycia oszukany: *ludzi puścili z torbami, a urzędnicy szachu-machu* (FGI, Świdwin). Rozmówcy krytykowali zarówno władze, istniejące przepisy, urzędników, jak i skalę, w jakiej na okoliczny rynek związany z rolnictwem wpuszczono kapitał zagraniczny: *zagraniczni mają, a my nie. Norweg ma, Duniec ma i Niemiec...* (FGI, Świdwin). Nie było za to zgody co do przyczyn drastycznego zmniejszenia zatrudnienia w sprywatyzowanych gospodarstwach, odczuwalnego szczególnie dla byłych pracowników PGR: jedni uważali, że związane jest to ze zmniejszeniem produkcji, z wprowadzeniem nowszych technologii, inni widzieli w tym celowe działanie. Mówiono również o tym, jak zmieniły się stawki: płaca, jaką można dziś otrzymać u prywatnego przedsiębiorcy, jest niewiele wyższa od np. świadczeń przedemerytalnych, w dodatku pracować trzeba, zdaniem rozmówców, na mniej korzystnych warunkach (dłuższe godziny pracy). Informatorzy nie przypominali sobie również żadnych programów czy akcji pomocowych, kursów przekwalifikowujących. Ogólnie ocena procesu przekształceń na tym terenie była niekorzystna: *racji bytu może to [PGR] nie miało, ale należało to dobrze przekształcić. Żeby było nasze, to by kradzieży nie było. (...) W poznańskim są dalej [gospodarstwa administrowane przez państwo, zatrudniające byłych pracowników], spółki mają, można to było utrzymać* (IDI, Świdwin). Dyrektor PGR, który nie podjął się administrowania przekształconym gospodarstwem i w dodatku pomógł wydzierżawić ziemię obcokrajowcom, uważany jest przez niektórych za zdrajcę.

Byli pracownicy PGR z Krosina (5 km od Świdwina) pytani o możliwość podjęcia innego zatrudnienia, odpowiadają: *ale tu nic nie było!* (FGI, Świdwin). Powszechne jest przekonanie, że po likwidacji PGR na tym miejscu pozostała pustynia.

Młode pokolenie również jest zdania, że od czasu likwidacji PGR nic się na tym terenie nie zmieniło. Główną strategią jest praca „na czarno” w rolnictwie i leśnictwie. Wykształcenie po nic się nie przydaje – chyba, że chce się wyjechać: *Powiedziałam, że studiuje i spytałam, czy może być (...) ta pani tak popatrzyła, a ja studiowałam socjologię, i powiedziała tak: „A po*

co pani taki kierunek w Świdwinie? Niech Pani lepiej idzie na prawo jazdy”. Jak ktoś szkołę kończy, wyjedzie i ci, co z nami tutaj kończyli studia to nie wrócili już do Świdwina. Zostali tam, przeważnie, gdzie studiowali, przeważnie jak ktoś skończy szkołę, to już nie wraca tu. Brat mój też zrobił magistra i został już w Szczecinie. On nie wróci już, no bo do czego? On nie ma pracy, choć nawet by chciał. (FGI, Świdwin)

Pracownicy socjalni zwracają uwagę, że sytuacja na wsiach popegeerowskich jest zróżnicowana. Pani z GOPS pokazała to na przykładzie dwóch wsi – Lekowa i Smardzka. W jej biurze, w szafie akta osobowe osób objętych pomocą z Lekowa zajmowały trzy czwarte półek, podczas gdy akta ze Smardzka mieściły się na jednej półce. Różnice między tymi wsiami to przede wszystkim ich położenie. *Inny teren. Lekowo jest jak się (...)i nie ma już żadnego miasta poza Świdwinem, a Smardzko jest pomiędzy Połczynem a Świdwinem. Czyli jest lepsze ukształtowanie tam i częściej autobus jeździ. I jest bliżej Świdwina bo Smardzko jest jakiś kilometr od Świdwina a Mlekowo jest 10 km od Świdwina. No i tam niczym nie został zastąpiony PGR, a w Smardzku jest... oni tam mają jakieś zwierzęta hodowlane. (IDI, Świdwin).* W bardzo wielu rozmowach podkreślana była kwestia komunikacji: *jeżeli chodzi o mieszkańców wsi popegeerowskich myślę, że lepsza jest sytuacja tych, którzy mieszkają w pobliżu większych ośrodków, bliżej miast. Gorsza sytuacja jest tych, którzy mieszkają kilkanaście kilometrów od miasta, a środka lokomocji w domu też nie ma, a te publiczne jeżdżą bardzo rzadko. (IDI, Świdwin)*

PODSUMOWANIE

Rynek pracy w powiecie świdwińskim posiada swoją specyfikę ze względu na:

- wysokie bezrobocie,
- niski poziom kwalifikacji ,
- brak istotnych inwestorów zewnętrznych,
- brak kapitału na inwestycje,
- duży udział pracy „na czarno”.

Jak się wydaje PGR miał istotny wpływ na obecną sytuację. Przede wszystkim ze względu na swój zasięg – 70 % obecnego terenu powiatu. PGR był z pewnością głównym pracodawcą na tym terenie, a w jego miejsce nie pojawiły się żadne istotne przedsiębiorstwa. Duża ilość ziemi została wydzierżawiona prywatnym przedsiębiorcom, którzy znacznie ograniczyli zatrudnienie. Jak wskazują niektórzy informatorzy – specyficzna była też społeczność PGR-ów: *Proszę Pani, to był chyba najpiękniejszy mechanizm, jaki wymyślono w socjalizmie, gdyż*

jak ja pamiętam, na terenie miast w latach sześćdziesiątych było dużo ludzi tak zwanego marginesu, takich chuliganów i tak dalej, i w latach siedemdziesiątych zniknęło to wszystko. I później po studiach, w latach osiemdziesiątych, jak ja wróciłem do pracy, to okazało się, że to całe towarzystwo pracuje w pegeerach. Dostali mieszkania i wszystko elegancko i tak dalej. Czyli miasta w tym czasie skorzystały na tyle, że znaczna część ludzi, którzy dla miast byli ciężarem, jak tam powiedzmy nawet w Polczynie, to po prostu wyemigrowała stamtąd na wieś. Powstały takie no wie Pani, punkty, ośrodki na wsi, no że teraz różnie to jest tam. (IDI, ANR, Świdwin)

PGR jest uznawany także przez władze lokalne jako czynnik ograniczający rozwój powiatu. Główne problemy to niskie kwalifikacje byłych pracowników i zła komunikacja, odcięcie wielu wsi. Warto zauważyć, że powiat świdwiński to tereny, gdzie w prawie każdej wsi był PGR. Ponieważ są to ziemie odzyskane, nie było na tych terenach rozwiniętej kultury rolniczej. Tradycja rolnictwa mocno związana jest z tradycją PGR-u. Po ich likwidacji wiele wsi pozostało „zostawionych z niczym”.

Nostalgia za PGR-ami to zjawisko powszechne wszędzie tam, gdzie można spotkać ich byłych pracowników. Jednak wśród osób z terenu powiatu świdwińskiego pojawia się też złość i rozżalenie, przede wszystkim wobec arbitralności decyzji o likwidacji. Związane jest to z postrzeganiem PGR-u jako „swojego”. A to „swoje” zostało bezprawnie zabrane przez państwo i sprzedane innym ludziom (w szczególności obcokrajowcom). Pojawia się żal, że PGR-ów nie próbowano na tym terenie w żaden sposób ratować, mimo iż pracownicy gotowi byli na poświęcenia.

Trudno powiedzieć, jaka jest strategia lokalnych władz odnośnie tego problemu. Władze powiatu dosyć celnie potrafią wskazywać swoje deficyty, jednak nie do końca potrafią znaleźć rozwiązania. Bardzo często podkreślana jest peryferyjność powiatu świdwińskiego i specyfika ziem odzyskanych. Nie są to tereny, z którymi wiązałyby się jakiekolwiek tradycje poza tradycjami „pegeerowskimi”. Nie jest to też teren nadmorski, co dawałoby mu silną pozycję, jeśli chodzi o turystykę.

ANEKS

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU.....	22
<i>Tabela 1. Powierzchnia i struktura powiatu świdwińskiego, źródło: Bank Danych Regionalnych.....</i>	22
<i>Tabela 2. Charakterystyka gmin powiatu świdwińskiego, źródło: www.regioset.pl.....</i>	22
<i>Tabela 3. Stan dróg w powiecie świdwińskim – dane za rok 2005, źródło Bank Danych Regionalnych.....</i>	23
LUDNOŚĆ	23
<i>Tabela 4. Ludność według płci i gmin w województwie zachodniopomorskim, w powiecie świdwińskim w grudniu 2006 roku, źródło www.stat.gov.pl,.....</i>	23
<i>Tabela 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego, źródło Bank Danych Regionalnych..</i>	23
<i>Tabela 6. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnych, produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na rok 2006, źródło Bank Danych Regionalnych.....</i>	24
<i>Tabela 7. Migracje na pobyt stały gminne wg typu, kierunku i płci migrantów, dane na rok 2006, źródło Bank Danych Regionalnych.....</i>	24
EDUKACJA.....	25
<i>Tabela 8. Szkolnictwo gimnazjalne 2004/05</i>	25
<i>Tabela 9. Szkolnictwo ponadgimnazjalne, źródło: Strategia Lokalna 2004.....</i>	26
<i>Tabela 10. Ludność wg wykształcenia, źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002.....</i>	26
RYNEK PRACY	26
<i>Tabela 11. Pracujący według płci, źródło: BDR</i>	26
<i>Tabela 12. Pracujący według sektorów ekonomicznych i płci, źródło: BDR</i>	27
<i>Tabela 13. Pracujący wg sektorów własności i płci</i>	27
BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI WG WIEKU I PŁCI	28
<i>Tabela 14. Bezrobotni zarejestrowani wg wieku i płci, źródło: BDR.....</i>	28
<i>Tabela 15. Bezrobotni zarejestrowani wg poziomu wykształcenia i płci, źródło: BDR..</i>	29
<i>Tabela 16. Bezrobotni zarejestrowani wg czasu pozostawania bez pracy i płci., źródło: BDR.....</i>	29
<i>Tabela 17. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, źródło: BDR</i>	30
GOSPODARKA MIESZKANIOWA	30
<i>Tabela 18. Zasoby mieszkaniowe, źródło BDR.....</i>	30
<i>Tabela 19. Zasoby mieszkaniowe wg form własności (2005r.), źródło: BDR</i>	31
ROLNICTWO	31
<i>Tabela 20. Powierzchnia gruntów wg rodzaju gospodarstwa i grup obszarowych użytkowników rolnych, dane z Powszechnego spisu rolnego z roku 2002 r.....</i>	31
<i>Tabela 21. Gospodarstwa indywidualne powiatu świdwińskiego wg powierzchni, dane z Powszechnego spisu rolnego z roku 2002.....</i>	32
PGRY W POWIECIE	32
<i>Tabela 22. Grunty należące do majątku byłych PGRów na terenie powiatu świdwińskiego – rozdysponowanie. Stan na 30.06.2007. Źródło: ANR Koszalin.....</i>	32
<i>Tabela 23. Mieszkania należące do majątku byłych PGRów na terenie powiatu świdwińskiego – rozdysponowanie. Stan na 30.06.2007. Źródło: ANR Koszalin.....</i>	32
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA.....	33

Ogólna charakterystyka powiatu

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY, SIEĆ OSADNICZA		
Powierzchnia		
ogółem w ha	ha	109.309
ogółem w km ²	km ²	1.093
Sołectwa		
ogółem	jed.	79
Miejscowości		
miejscowości (łącznie z miastami)	jed.	198
miejscowości wiejskie	jed.	196
Gminy		
ogółem	jed.	6
miejskie	jed.	1
wiejskie	jed.	4
miejsko-wiejskie	jed.	1
Miasta		
ogółem	jed.	2
w gminach miejsko-wiejskich	jed.	1

Tabela 1. Powierzchnia i struktura powiatu świdwińskiego, źródło: Bank Danych Regionalnych

	Miasto Świdwin	Gmina Świdwin	Połczyn Zdrój	Brzeźno	Rąbino	Sławoborze
Typ gminy	miejska	wiejska	miejsko-wiejska	wiejska	wiejska	wiejska
Powierzchnia	22.51 km ²	247.34 km ²	343.71 km ²	110.84 km ²	180.00 km ²	188.70 km ²
W tym UR	41%	64%	53%	62%	56%	46%
Liczba mieszkańców	16.24 tys.	6.46 tys.	16.87 tyś	2.95 tyś	4.22 tyś	4.31 tyś
Gęstość zaludnienia	721 mieszk./km ²	26 mieszk./km ²	49 mieszk./km ²	27 mieszk./km ²	23 mieszk./km ²	23 mieszk./km ²
Dochód na mieszkańca	1786.34 zł	1862.64 zł	1739.69 zł	2.394.19	1999.15 zł	2127.38 zł

Tabela 2. Charakterystyka gmin powiatu świdwińskiego, źródło: www.regiozet.pl

DROGI PUBLICZNE GMINNE		
Drogi gminne w powiecie		
O nawierzchni twardej	km	52,8
O nawierzchni twardej ulepszonej	km	43,8
O nawierzchni gruntowej	km	83,0

DROGI PUBLICZNE POWIATOWE		
Drogi powiatowe wg typu nawierzchni		
O nawierzchni twardej	km	338,3
O nawierzchni twardej ulepszonej	km	314,2
O nawierzchni gruntowej	km	49,7

Tabela 3. Stan dróg w powiecie świdwińskim – dane za rok 2005, źródło Bank Danych Regionalnych

Ludność

Wyszczególnienie	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Miasta			Wieś		
				razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
Powiat świdwiński	48816	23950	24866	24156	11433	12723	24660	12517	12143
miasto Świdwin	15566	7431	8135	15566	7431	8135	-	-	-
Brzeżno	2848	1409	1439	-	-	-	2848	1409	1439
Połczyn-Zdrój	15981	7730	8251	8590	4002	4588	7391	3728	3663
Rąbino	3916	2030	1886	-	-	-	3916	2030	1886
Sławoborze	4312	2188	2124	-	-	-	4312	2188	2124
gmina Świdwin	6193	3162	3031	-	-	-	6193	3162	3031

Tabela 4. Ludność według płci i gmin w województwie zachodniopomorskim, w powiecie świdwińskim w grudniu 2006 roku, źródło www.stat.gov.pl,

Wskaźnik obciążenia demograficznego		
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	54,8
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	osoba	63,3
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	osoba	21,2
Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem		
W wieku przedprodukcyjnym	%	21,7
W wieku produkcyjnym	%	64,6
W wieku poprodukcyjnym	%	13,

Tabela 5. Wskaźnik obciążenia demograficznego, źródło Bank Danych Regionalnych

Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym, wg płci	
Ogółem	Liczba osób
Ogółem	48.816
Mężczyźni	23.950
Kobiety	24.866

W wieku przedprodukcyjnym		
Ogółem		10.577
Mężczyźni		5.397
Kobiety		5.180
W wieku produkcyjnym		
Ogółem	osoba	31.545
Mężczyźni	osoba	16.491
Kobiety	osoba	15.054
W wieku poprodukcyjnym		
Ogółem	osoba	6.694
Mężczyźni	osoba	2.062
Kobiety	osoba	4.632

Tabela 6. Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnych, produkcyjnym i poprodukcyjnym wg płci, stan na rok 2006, źródło Bank Danych Regionalnych

Migracje gminne na pobyt stały wg typu, kierunku i płci migrantów	
Zameldowania	
W ruchu wewnętrznym	Liczba osób
Ogółem	560
Mężczyźni	276
Kobiety	284
Zagranica	
Ogółem	7
Mężczyźni	5
Kobiety	2
Wymeldowania	
W ruchu wewnętrznym	
Ogółem	890
Mężczyźni	406
Kobiety	484
Saldo migracji	
W ruchu wewnętrznym	
Ogółem	-330
Mężczyźni	-130
Kobiety	-200

Tabela 7. Migracje na pobyt stały gminne wg typu, kierunku i płci migrantów, dane na rok 2006, źródło Bank Danych Regionalnych

Edukacja

Gmina	liczba oddziałów	liczba uczniów
Miasto Świdwin	33	863
Połczyn Zdrój	33	761
Brzeżno	9	192
Rąbino	6	199
Sławoborze	7	177
Świdwin	5	301
RAZEM	93	2493

Tabela 8. Szkolnictwo gimnazjalne 2004/05

Lp.	Nazwa	Rodzaj szkoły	Zawód/kierunek kształcenia	Liczba oddziałów	Liczba uczniów
1	Zespół Szkół Rolniczych Centrum Kształcenia Ustawicznego w Świdwinie	<ul style="list-style-type: none"> - Liceum Profilowane - Technikum - Zasadnicza Szkoła Zawodowa - Technikum dla Dorosłych 	<ul style="list-style-type: none"> -zarządzanie informacją -technik mechanizacji -technik ekonomista -technik żywienia i gospodarstwa domowego -technik mechanizacji rolnictwa -mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych -technik mechanizacji i naprawy poj. sam. 	33	934
2	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Świdwinie	<ul style="list-style-type: none"> - Liceum Ogólnokształcące - Zasadnicza Szkoła Zawodowa 	<ul style="list-style-type: none"> -Klasa biologiczno-chemiczna -Klasa matematyczno-fizyczna -Klasa humanistyczna -Klasa ogólna -Sprzedawca -Klasa wielozawodowa 	26	700

3	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Polczynie Zdroju	<ul style="list-style-type: none"> - Technikum Żywności i Gospodarstwa Domowego - Liceum Profilowane - Zasadnicza Szkoła Zawodowa - Technikum Uzupełniające 	<ul style="list-style-type: none"> -Profil kształtowanie środowiska -Sprzedawca -klasa wielozawodowa 	15	409
4	Zespół Szkół w Polczynie Zdroju	<ul style="list-style-type: none"> - Liceum Ogólnokształcące dla Młodzieży - Wieczorowe Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych - Zaoczne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych 	<ul style="list-style-type: none"> -klasa matematyczno-informatyczna -klasa humanistyczno-informatyczna -klasa biologiczno-chemiczna -klasa ogólna 	11	316
	RAZEM			85	2359

Tabela 9. Szkolnictwo ponadgimnazjalne, źródło: Strategia Lokalna 2004

Ludność według wykształcenia

ogółem	39504
wyższe	2 428
policealne i średnie	10880
zasadnicze zawodowe	10198
podstawowe ukończone, nieukończone, bez wykształcenia szkolnego	15670

Tabela 10. Ludność wg wykształcenia, źródło: Narodowy Spis Powszechny 2002

Rynek pracy

Pracujący według płci

		1995	2000	2005
ogółem	osoba	9 436	7 572	6 948
mężczyźni	osoba	4 832	3 731	3 613
kobiety	osoba	4 604	3 841	3 335

Tabela 11. Pracujący według płci, źródło: BDR

Pracujący według sektorów ekonomicznych i płci

		1995	2000	2003
ogółem				
ogółem	osoba	9 436	7 572	6 730
mężczyźni	osoba	4 832	3 731	3 400
kobiety	osoba	4 604	3 841	3 330
sektor rolniczy				
ogółem	osoba	1 460	729	460
mężczyźni	osoba	1 180	561	367
kobiety	osoba	280	168	93
sektor przemysłowy				
ogółem	osoba	2 879	2 834	2 391
mężczyźni	osoba	1 725	1 778	1 617
kobiety	osoba	1 154	1 056	774
sektor usługowy razem				
ogółem	osoba	5 097	4 009	3 879
mężczyźni	osoba	1 927	1 392	1 416
kobiety	osoba	3 170	2 617	2 463
sektor usługowy - usługi rynkowe				
ogółem	osoba	2 027	1 525	1 414
mężczyźni	osoba	1 038	762	721
kobiety	osoba	989	763	693
sektor usługowy - usługi nierynkowe				
ogółem	osoba	3 070	2 484	2 465
mężczyźni	osoba	889	630	695
kobiety	osoba	2 181	1 854	1 770

Tabela 12. Pracujący według sektorów ekonomicznych i płci, źródło: BDR**Pracujący wg sektorów własności i płci**

		2000	2003
ogółem			
ogółem	osoba	7 572	6 730
mężczyźni	osoba	3 731	3 400
kobiety	osoba	3 841	3 330
sektor publiczny			
ogółem	osoba	3 678	3 633
mężczyźni	osoba	1 389	1 410
kobiety	osoba	2 289	2 223
sektor prywatny			
ogółem	osoba	3 894	3 097
mężczyźni	osoba	2 342	1 990
kobiety	osoba	1 552	1 107

Tabela 13. Pracujący wg sektorów własności i płci

Bezrobotni zarejestrowani wg wieku i płci		2000	2003	2005
ogółem				
ogółem	osoba	7 017	7 145	6 939
mężczyźni	osoba	3 223	3 273	3 240
kobiety	osoba	3 794	3 872	3 699
24 i mniej				
ogółem	osoba	1 676	1 538	1 373
mężczyźni	osoba	759	714	660
kobiety	osoba	917	824	713
25-34				
ogółem	osoba	1 820	1 950	1 953
mężczyźni	osoba	748	844	817
kobiety	osoba	1 072	1 106	1 136
35-44				
ogółem	osoba	1 899	1 690	1 497
mężczyźni	osoba	888	742	663
kobiety	osoba	1 011	948	834
45-54				
ogółem	osoba	1 525	1 776	1 821
mężczyźni	osoba	759	851	908
kobiety	osoba	766	925	913
55 i więcej				
ogółem	osoba	97	191	295
mężczyźni	osoba	69	122	192
kobiety	osoba	28	69	103

Tabela 14. Bezrobotni zarejestrowani wg wieku i płci, źródło: BDR

Bezrobotni zarejestrowani wg poziomu wykształcenia i płci		2000	2003	2005
ogółem				
ogółem	osoba	7 017	7 145	6 939
mężczyźni	osoba	3 223	3 273	3 240
kobiety	osoba	3 794	3 872	3 699
wyższe				
ogółem	osoba	92	131	149
mężczyźni	osoba	-	-	58
kobiety	osoba	-	-	91
policealne, średnie zawodowe				
ogółem	osoba	1 077	1 193	1 122
mężczyźni	osoba	-	-	392
kobiety	osoba	-	-	730
średnie ogólnokształcące				
ogółem	osoba	362	391	448
mężczyźni	osoba	-	-	118

kobiety	osoba	-	-	330
zasadnicze zawodowe				
ogółem	osoba	2 559	2 679	2 450
mężczyźni	osoba	-	-	1 345
kobiety	osoba	-	-	1 105
podstawowe i bez wykształcenia				
ogółem	osoba	2 927	-	-
gimnazjalne i poniżej				
ogółem	osoba	-	2 751	2 770
mężczyźni	osoba	-	-	1 327
kobiety	osoba	-	-	1 443

Tabela 15. Bezrobotni zarejestrowani wg poziomu wykształcenia i płci, źródło: BDR

Bezrobotni zarejestrowani wg czasu pozostawania bez pracy i płci		
		2005
ogółem		
ogółem	osoba	6 939
mężczyźni	osoba	3 240
kobiety	osoba	3 699
3 miesiące i mniej		
ogółem	osoba	1 413
mężczyźni	osoba	794
kobiety	osoba	619
3 - 6 miesięcy		
ogółem	osoba	950
mężczyźni	osoba	438
kobiety	osoba	512
6 - 12 miesięcy		
ogółem	osoba	1 106
mężczyźni	osoba	590
kobiety	osoba	516
12 - 24 miesięcy		
ogółem	osoba	1 308
mężczyźni	osoba	660
kobiety	osoba	648
powyżej 24 miesięcy		
ogółem	osoba	2 162
mężczyźni	osoba	758
kobiety	osoba	1 404

Tabela 16. Bezrobotni zarejestrowani wg czasu pozostawania bez pracy i płci., źródło: BDR

	2003	2004	2005
Wynagrodzenie ogółem	1.658,81	1.767,64	1.886,16

Tabela 17. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto, źródło: BDR

Gospodarka mieszkaniowa

Zasoby mieszkaniowe				
Ogółem		1995	2000	2005
mieszkania	miesz.	14 823	14 999	15 891
izby	izba	53 058	53 958	59 033
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	895 497 915	410 1 063 288	

Tabela 18. Zasoby mieszkaniowe, źródło BDR

Zasoby mieszkaniowe wg form własności (2005r.)		
ogółem		
mieszkania	miesz.	15 891
izby	izba	59 033
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	1 063 288
zasoby gmin (komunalne)		
mieszkania	miesz.	2 323
izby	izba	6 896
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	114 154
zasoby spółdzielni mieszkaniowych		
mieszkania	miesz.	1 792
izby	izba	6 349
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	94 553
zasoby zakładów pracy		
mieszkania	miesz.	1 170
izby	izba	4 117
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	66 153
zasoby osób fizycznych		
mieszkania	miesz.	10 445
izby	izba	41 133
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	778 641
zasoby Towarzystw Budownictwa Społecznego (TBS)		
mieszkania	miesz.	95
izby	izba	275
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	4 466

zasoby pozostałych podmiotów		
mieszkania	miesz.	66
izby	izba	263
powierzchnia użytkowa mieszkań	m ²	5 321

Tabela 19. Zasoby mieszkaniowe wg form własności (2005r.), źródło: BDR

Rolnictwo

Powierzchnia gruntów wg rodzaju gospodarstwa i grup obszarowych użytków rolnych		
Rolnictwo ogółem		
Ogółem		
Ogółem	ar	6.044.627
Użytki rolne	ar	5.531.227
Grunty orne ogółem	ar	4.749.308
Grunty orne pod zasiewami	ar	3.559.237
Grunty orne odłogi	ar	1.001.992
Grunty orne ugory	ar	188.079
Sady	ar	70.005
Łąki trwałe ogółem	ar	429.599
Łąki trwałe użytkowane	ar	174.280
Pastwiska ogółem	ar	282.315
Pastwiska użytkowane	ar	143.287
Lasy i grunty leśne ogółem	ar	189.450
Lasy i grunty leśne zalesione	ar	186.530
Pozostałe grunty ogółem	ar	323.950
Pozostałe grunty zadrzewione i zakrzewione	ar	56.407

Tabela 20. Powierzchnia gruntów wg rodzaju gospodarstwa i grup obszarowych użytków rolnych, dane z Powszechnego spisu rolnego z roku 2002 r.

Wielkość gospodarstwa	Liczba gospodarstw
Ogółem	3.175
Do 1 ha włącznie	1.245
Powyżej 1 do mniej niż 2 ha	489
Od 2 do mniej niż 5 ha	420
Od 5 do mniej niż 7 ha	111
Od 7 do mniej niż 10 ha	185
Od 10 do mniej niż 15 ha	238
Od 15 do mniej niż 20 ha	137
Od 20 do mniej niż 50 ha	223
Od 50 do mniej niż 100 ha	76
100 ha i więcej	51

Tabela 21. Gospodarstwa indywidualne powiatu świdwińskiego wg powierzchni, dane z Powszechnego spisu rolnego z roku 2002.

PGRy w powiecie

Lp.	Nazwa Gospodarstwa	Pow. przejęta ha	Rozdysponowanie gruntów ogółem	Sprzedaż ogółem	Dzierżawa	Inne	% rozdysponowano
1	Brzeźno	5 655,43	5 234,32	3 160,79	1 516,85	556,68	92,6
2	Świdwin Ryb.	743,00	718,8	3,32	558,26	157,22	96,7
3	Połczyn	9 593,54	9 130,26	4 694,68	3 918,60	516,98	95,2
4	Rąbino	5 833,03	5 713,93	1 058,47	4 393,83	261,63	98
5	Redło	7 046,38	5 557,24	3 406,50	1 834,11	316,63	78,9
6	Redło UT	146,08	146,10	2,78	141,00	2,32	100
7	Sławoborze	2 482,87	2 397,05	400,87	1 691,43	304,75	96,5
8	Słownkowo	1 323,61	1 279,56	888,97	352,84	37,75	96,7
9	Smardzko	1 372,54	1 333,43	1 187,82	98,67	46,94	97,2
10	Świdwin	7 736,18	7 536,22	1 476,71	5 756,91	302,60	97,4
	ŚWIDWIN	41 932,66	39 046,91	16 280,91	20 262,50	2 503,50	93,1

Tabela 22. Grunty należące do majątku byłych PGRów na terenie powiatu świdwińskiego – rozdysponowanie. Stan na 30.06.2007. Źródło: ANR Koszalin.

Lp.	Nazwa Gospodarstwa	Liczba przejętych mieszkań	Liczba sprzedanych mieszkań	W tym na przetargu	Mieszkanie przekazane Gminie, Sp.M i aport	Pozostaje	% rozdysponowanych
1	Brzeźno	411	401	6	10	0	100,0
2	Świdwin Ryb.	0	0			0	
3	Połczyn	799	717	38	82	0	100,0
4	Rąbino	465	460	3	5	0	100,0
5	Redło	711	659	37	52	0	100,0
6	Redło UT	0	0	0		0	0,0
7	Sławoborze	324	318	1	6	0	100,0
8	Słownkowo	63	63	1		0	100,0
9	Smardzko	168	167	3	1	0	100,0
10	Świdwin	631	606	14	25	0	100,0
	ŚWIDWIN	3 572	3 391	103	181	0	100,0

Tabela 23. Mieszkania należące do majątku byłych PGRów na terenie powiatu świdwińskiego – rozdysponowanie. Stan na 30.06.2007. Źródło: ANR Koszalin.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Stacja kolejowa w Świdwinie

Basen w Świdwinie – duma miasta

Osiedla w Redle

Zamek w Świdwinie